

ARIEL

REVISTA DE LES ARTS

ANY I

Barcelona, juny de 1946

NUM. II

ARBRE

JO et vaig somniar majestat invisible
que plana per la faç de cada cosa.

Arrelat en dolor de la cendra
—un home només—, et portava, sepulcre,
pare mort, dintre meu, en silenci.

I et cridava amb paraules de vent
d'antics millenaris, que encenen a ira.

No has respost mai al clam—i em deixaves
en temença de nit, foc secret, alta flama,
arbre Déu en la nit.

SALVADOR ESPRIU

Les «Elegies de Bierville», de Carles Riba

RIBA assaja en aquest volumet, d'un to que probablement quedarà únic dins la seva obra, un tipus de poesia ben rar entre els moderns i, en general, escàs en la història literària: el que podríem anomenar l'elegia política. Pensem immediatament en un Teognis, un Soló o en algun dels aspectes del mateix Dant. Però en Riba, més que en aquells poetes, predomina l'expressió aguda, colpidorament noble, de l'enyorança del país, de tot el món que la catàstrofe històrica dispersà, i d'una mena de melangia d'haver conegut els homes i els fets en llurs formes elementals. Les altres obres de Carles Riba ens parlaven de determinats aspectes de l'home, eren altres els instants i altres els fets i els sentiments que cercaven d'encarnar-se poèticament. Però en l'instant de la gran tragèdia, tot l'home apareix i tot ell sembla integrar-se com un fet total en aquesta poesia, amb la seva carn i la seva sang, amb el seu cos i el seu esperit, amb la seva tristesa present i la seva joia passada. Al fons de la polifonia d'aquests versos, una veu greu, com d'apassionat violoncel, modula, però, el cant d'una invencible esperança.

Tal vegada per aquesta integració més profunda de l'home en l'obra, Riba ens apareix en les ELEGIES DE BIERVILLE més íntimament lligat amb l'humanisme clàssic. Inequívocament, la poesia d'un humanista. El vell art de la paraula en si, de la paraula per ella mateixa, estructurada, simètrica, més rica de saber que d'intuïció, ens sobta amb el seu saborós arcaisme, amb el prestigi de la seva indestructible llegenda. Les formes verbals, adés fastuoses, adés netes i escarides, s'interposen, com una zona de noble irrealitat, entre el poeta i el món. Sobre la melodiosa correntia de paraules es perfà la visió de les coses i de l'home quan aquelles arriben a un ajustament perfet, quan l'acord és exacte, com un paisatge reflectit en una aigua serena, la imatge del qual pot ésser obscurida per qualsevol inquietud, per qualsevol terbolesa. Cada nòdul de sentiment, cada revelació transcendental, ens apareix en aquesta poesia d'una manera singular, gairebé misteriosa, a manera d'una *Fata Morgana*, en una casta llunyania que els fa més profunds i fascinadors. El conjur de la felicitat verbal concita en certs moments el que hi ha de més inexplicable en la vida.

Riba sempre m'ha fet pensar en Goethe. No solament pel tall de la seva conversa i per un no sé què de segur i sòlid, com més enllà de les velleïtats del moment, de les seves idees, sinó també pel fet d'haver brollat en un país d'una manera insòlita, sense precedents proporcionats. Riba, com Goethe, ve a ésser una mena de microcosmos. Porta en ell la tradició, el present, i gairebé diríem, el futur. En llur grandesa creen aquests homes, i més encara, tal vegada, Riba que el propi Goethe, tot allò que els seus països no podien procurar-los. Però en aquestes ELEGIES DE BIERVILLE, un altre parallelisme amb Goethe es fa ben palès: ambdós poetes aconsegueixen aportar a un tipus de poesia perfectament clàssic, nodrit de les més autèntiques essències gregues, el ressò de totes les inquietuds artístiques, intellectuals i morals dels temps respectius. L'oposició, que tot podria fer creure real i profunda, entre la poesia clàssica i la moderna, es resol—fet excepcional—en les ELEGIES del nostre Riba, com en tantes obres de Goethe, en una unitat superior. El símbol del connubi de Faust i Helena esdevé realitat: *Das unbeschreibliche wird hier getan...* El bosc sagrat d'Homer ressona en Goethe amb els vents obscurs de Rousseau i de Shakespeare o amb la dolça cornamusa de la poesia popular, mentre Riba, en aquestes admirables ELEGIES, ens ofrena dins la pura copa dels seus díctics, un vi antic perfumat de Mallarmé, de Valéry i àdhuc de Rimbaud.

Dues etapes és obvi de reconèixer—no hi manquen, però, excepcions—en la vida de la fantasia de l'home, és a dir, en l'activitat poètica al llarg de la vida individual: la primera meitat de la vida caracteritzada per l'exaltació del present entreteixint-se amb el futur, i la segona, per l'exaltació del record. Les ELEGIES DE BIERVILLE semblen pertànyer a la segona modalitat. Poesia de maduresa, que cerca el lirisme en el record. Per primera vegada el món poètic de Riba s'orienta cap al passat, mentre les altres obres ens parlen de la passió del present, del goig o de la tristesa de l'instant. Sens dubte aquesta actitud del poeta prové de l'allunyament de la pàtria, que li fa dirigir els ulls cap el passat, ja que en les creacions que segueixen les ELEGIES, en les *Tannkas*, el poeta torna a la pura realitat d'antany, neta de melangia. La poesia del present és plena de vitalitat, mentre el record és no res més que l'ombra de la vida. La història no és ja la vida, sinó un existir inassolible que inclou tota la tristesa del qui s'ha donat irremeiablement. El present és el que poden abastar les nostres mans o contemplar els nostres ulls, però el passat ens apareix més pregonament lògic i real, per tal com és allò que ha estat. La poesia del present acaricia les coses, les vol sentir directament entre els seus dits, i sempre queda en aquest afany una mica d'alegria. La

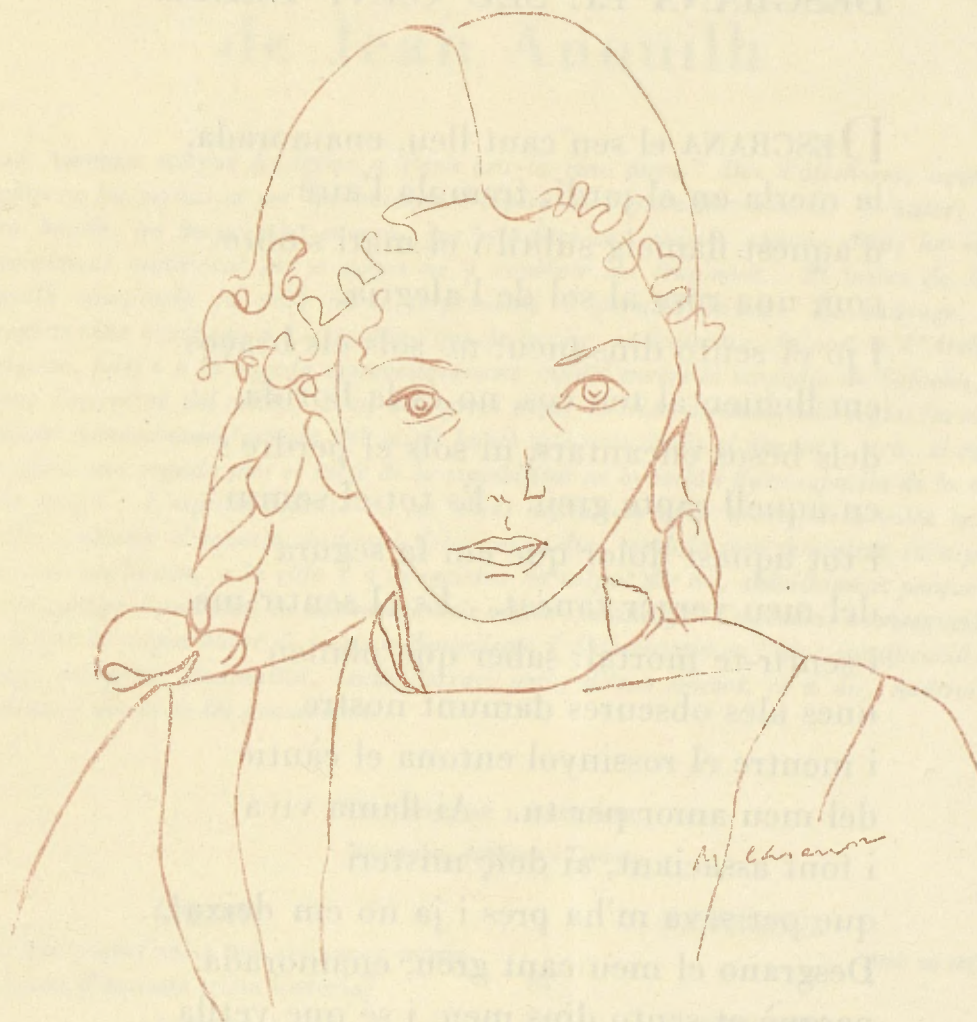
poesia del passat les evoca acomplertes, acabades, terriblement possibles. En la poesia del present hi ha l'inquietant guspireig d'una mica d'absurditat, l'eventualitat d'un miracle que pogués realitzar l'impossible, però en la poesia del passat senyoreja la melangia de saber que les coses han fugit de nosaltres i que si les poguéssim agombolar amb les nostres mans o amb les nostres mirades ho hauríem de fer sense l'esperança que, en qualsevol moment, pogués botar-ne la sorpresa com una llebre esmunyedissa. Éssers morts en llur corprenedora fixesa. La poesia del que és actual intenta explicar líricament els éssers, però la dels records, els fantasmes que hi ha més enllà dels éssers. Té la dolçor d'un adéu a les coses, en camí, aquestes, d'una transmudança superior, d'una realitat transcendent, tot l'enyorívol deseiximent de la seva realitat.

Aquí també el nom de Goethe torna a la nostra memòria. En l'obra del gran alemany la poesia del present, és a dir, jovenívola, predomina. D'ordinari s'estableix, segons hem notat ja, en la vida dels poetes una partió perfectament acusada: la juvenesa cerca la vivacitat del present, la maduresa del record. En Goethe no fou així. Fins en la seva senectud s'aferrà a l'anècdota vital, i escriví, per exemple, la seva *Elegia de Marienbad*, aquell comiat meravellós a la bellesa de la vida, ran d'haver deixat a Ulrica von Levetzow, en la pròpia diligència que entre els melancòlics avetars de les Siebengebirge el portaven lluny d'ella. Pervingut Riba a la carena, només tindrà ulls per a mirar enrera cap a la vall d'on ha muntat? Si les ELEGIES DE BIERVILLE són autèntica poesia de record, tot fa creure que són un fet excepcional, fruit de la tragèdia de l'instant, tot fa augurar, com si el parallel amb Goethe, que hem insinuat, hagués de mostrar-se cada vegada més contundent, una línia goethiana en la insistència en copsar la vida amb tota la frescor matinal: una pelegrinació entre coses cada vegada més altes i cada vegada més pures, però servant aquestes per al poeta tota la llur neta, aguda i categòrica presència, tota la llur vivacitat d'esdevenir.

JAUME BOFILL i FERRO

Carles Riba: ELEGIES DE BIERVILLE; Buenos Aires, 1942. Imprès per Daedalus, S. L. [Barcelona, 1941. Daedalus, Editor].

Continuem amb aquest comentari crític la sèrie iniciada per Marià Manent amb les seves notes a l'obra pòstuma de Bartomeu Rosselló-Pòrcel, *IMITACIÓ DEL FOC*, (Edicions de la Residència d'Estudiants. - Barcelona, 1938), publicades en el número primer d'ARIEL. Seguiran a aquests, altres comentaris crítics a volums de poesia de Josep M.ª de Sagarra, Josep Palau Fabre, Josep Romeu, Salvador Espriu i altres.

Dibuix inédit de Montserrat Casanova

DESGRANA EL SEU CANT LLEU...

DESGRANA el seu cant lleu, enamorada,
la merla en el jardí; tremola l'aire
d'aquest flameig subtil i el matí s'obre
com una rosa al sol de l'alegria.
I jo et sento dins meu; no sols els braços
em lliguen al teu cos, no és la florida
dels besos encantats, ni sols el perdre's
en aquell rapte greu. És tot el somni
i tot aquest dolor que em fa segura
del meu verger tancat. És el sentir-me
i sentir-te mortal; saber que planen
unes ales obscures damunt nostre
i mentre el rossinyol entona el càntic
del meu amor per tu. Ai flama viva
i font assaciant, ai dolç misteri
que per seva m'ha pres i ja no em deixa!...
Desgrano el meu cant greu, enamorada,
perquè et sento dins meu, i sé que vetlla
sense repòs la Mort i pot deixar-me
amb el cant a mig dir...

ROSA LEVERONI

Maig de 1945.

ANTÍGONA

de Jean Anouilh

JEAN ANOUILH estrenà Antigone a París ara fa cinc anys. Des d'aleshores, aquesta obra no ha perdut ni per un moment el ceptre de l'actualitat teatral. L'autor, per altra banda, no ha permès, encara, que se'n faci cap edició. ARIEL, però, ha estat especialment autoritzat per a donar-ne a conèixer un fragment. El teatre de Jean Anouilh comptaria ja amb obres sorprenents i personalíssimes: La sauvage, Le voyageur sans equipage i Le rendez-vous de Senlis, en reestrena, fa poc, a L'Atelier. Antigone, fidel i a la vegada meravellosament infidel envers la tragèdia de Sòfocles, fa patent l'eternitat del mite. Així, dels grecs ençà, la llum distinta dels segles ha anat perfilant determinades arestes del teixit humà que constitueix el drama. Ara, el segle vint afina una vegada més el tacte de la sensibilitat en la vella i dura espatlla de la tragèdia grega. L'espiral infinita de les obres definitives se'ns atura altra volta en la novella ardència d'aquesta Antígona dels nostres dies, amb la seva feminitat rara però viva, que als homes, a la vida i a la societat ha volgut dir no, senzillament perquè sí. El llenguatge, l'ambient, la vestimenta dels actors i la nuesa de l'escenari, aconseguïen que el que hi pugui haver de transcendentalisme i d'abstracció en l'alta significació del drama, no perdi humanitat, sense deixar, però, d'ésser símbol, és a dir, nodriment incessant i divers de les generacions.

FRAGMENT DE L'ACTE ÚNIC

En escena, Antígona i Creont.

CREONT

És que potser valia més deixar-te morir per causa d'aquesta trista història?

ANTÍGONA

Potser sí. Jo tenia fe.

Hi ha un silenci encara. Creont s'hi acosta.

CREONT

Què faràs, doncs, ara?

ANTÍGONA

Alçant-se com una somnàmbula.

Pujaré a la meva cambra.

CREONT

No et quedis massa sola. Vés a veure Hemó aquest matí. Casa't aviat.

ANTÍGONA

Amb un sospir.

Sí.

CREONT

Tens tota una vida al teu davant. La nostra discussió era ben ociosa, t'ho asseguro. Tu encara tens aquest tresor.

ANTÍGONA

Sí.

CREONT

És això el que compta, i no res més; i t'ho anaves a malgastar. Et comprenc; i a vint anys jo hauria fet com tu. És per això que bevia a glops les teves paraules. Des del fons del temps em venia la veu d'un

Creont, prim i pàl·lid com tu i que, ell també, no pensava en altra cosa que en donar-ho tot... Casa't aviat, Antígona, i sigues feliç. La vida no és el que tu creus. La vida és com una aigua que els joves deixen escapar entre llurs dits oberts. Clou les mans, clou les mans, de pressa! Guarda-la! Se't tornarà, ja ho veuràs, com una petita cosa dura i llisa per a mastegar-la prenent el sol. Tots et diran el contrari, perquè necessiten la teva força i el teu impuls. No te'ls escoltis. No m'escoltis tampoc a mi quan faci el pròxim discurs davant la tomba d'Etèocles. Res no serà veritat. Res no és veritat sinó allò que no es diu. Tu també ho aprendràs massa tard, però la vida és això: un llibre plaent, un infant que juga als nostres peus, un estri que és bo de tenir a les mans, una bella tarda apagant-se contemplada asseguts a la porta de casa. Tu em menysprearàs encara fins que t'adonis d'això, ja ho veuràs, que la vida és el consol feble d'envellir, que no és altra cosa, potser, que la felicitat.

ANTÍGONA

Murmura amb l'esguard perdut.

La felicitat...

CREONT

Acovardit de sobte.

Un mot de no res, oi?

ANTÍGONA

Amb suavitat.

De quina mena serà la meua felicitat? Quina mena de dona feliç esdevindrà la petita Antígona? Quines ximpleries li caldrà fer a ella també, dia per dia, per arrencar amb les dents la seva penjairella de felicitat? Digues-me: a qui haurà de mentir, a qui haurà de somriure, a qui s'haurà de vendre? A qui haurà de deixar morir tot mirant a una altra banda?

CREONT

Encongint les espatlles.

Has perdut el seny. Calla!

ANTÍGONA

No, no callaré pas! Vull saber com m'ho hauré de fer jo també per a ésser feliç, i tot seguit que ho vull saber, perquè és ara que cal escollir. Vós dieu que la vida és bella. Jo vull saber com m'ho faré per a viure.

CREONT

Estimes Hemó?

ANTÍGONA

Sí, estimo Hemó. Estimo un Hemó ferreny i jove; un Hemó exigent i fidel com jo. Però si la vostra vida, la vostra felicitat han de passar-li per damunt amb usura, si Hemó no ha d'empallidir quan jo empallideixi, si ja no m'ha de creure morta quan faig cinc minuts tard, si ja no s'ha de sentir sol al món i avorrit-me quan jo ric i ell no sap per què, si al meu costat s'ha de tornar el «senyor» Hemó, si ell també ha d'aprendre a dir «sí», llavors de cap manera no estimo Hemó.

CREONT

No saps el que et dius. Calla!

ANTÍGONA

Sí que sé el que em dic, però sou vós qui no m'enteneu. Us parlo de molt lluny ara, d'un reialme en el qual vós, amb les vostres arrugues, el vostre seny, el vostre ventre (*riu*) ja no podeu entrar. Ai, Creont! Jo ric, i ric perquè et veig a quinze anys, tot d'una peça! Et veig amb el mateix aire d'impotència i de creure't totpoderós. La vida només hi ha afegit aquests sécs i aquesta greixor al voltant.

CREONT

Callaràs, d'una vegada?

Sacsejant-la.

ANTÍGONA

Pega'm, vinga, pega'm, Creont! No pots pas fer altra cosa tu. Pega'm perquè saps que tinc raó. Et penses que no ho veig en els teus ulls, que ho saps? Saps que tinc raó, però de cap manera, ho con-

fessaràs ara, perquè estàs disposat a defensar la teva felicitat com un os.

CREONT

La teva i la meva, ximpleta!

ANTÍGONA

Em feu fàstic tots amb la vostra felicitat! Amb la vostra vida que cal estimar de totes passades! Talment els gossos que llepen tot el que troben, és la vostra vida, i encara amb una mica d'atzar cada dia, si no s'és massa exigent. Però jo ho vull tot i ho vull ara mateix i ben sencer, o, del contrari, refuso! No vull ésser modesta jo, i acontentar-me amb un bocinet si he estat bona minyona. Vull estar segura de tot, avui, i que tot sigui tan bell com quan jo era petita; o morir.

CREONT

Au, comença, comença, com el teu pare!

ANTÍGONA

Com el meu pare, sí! Nosaltres som d'aquells que porten les coses fins a la fi. Fins que ja no resta certa ni la més petita engruna vivent d'esperança, ni la més petita engruna d'esperança per allunyar. Nosaltres som d'aquells que salten al damunt a la vostra esperança quan se la troben, la vostra cara esperança!... La vostra llardosa esperança!...

CREONT

Calla! Si et veiessis a tu mateixa cridant amb aquests mots! Ets avorrible!

ANTÍGONA

Sí, sóc avorrible! És baix tot això, oi?, aquests crits, aquests sobressalts, aquesta renyina de trinxeraires. El pare no fou bell fins que a la fi s'assegurà que havia occit el seu pare, i era certament amb la seva mare que s'havia aparellat. I fou aleshores que es calmà tot d'una, quan s'adonà que res, mai

res, ja no el podia salvar, i tingué com un somriure i es tornà bell. Tot s'havia acabat. No li restava altra cosa a fer que cloure els ulls per a no veure-us més! Ah, les vostres cares! Les vostres tristes cares de candidats a la felicitat! Sou vosaltres els avorribles, fins els més bells. Tots teniu quelcom d'avorrible a la comissura de les parpelles o dels llavis. Tu ho digues prou bé abans, Creont: la cuina. Vosaltres teniu la cara de cuiner.

CREONT

Li masega el braç.

Jo ara et mano que callis, ho sents?

ANTÍGONA

Tu em manes, cuiner? Et penses que em pots manar res?

CREONT

L'antecambra és plena de gent; tu, doncs, vols perdre't; et sentiran!

ANTÍGONA

Bé, doncs, obre les portes. Justament m'han de sentir!

CREONT

Que malda per tapar-li la boca per força.

Callaràs, d'una vegada!

ANTÍGONA

Debatent-se.

Au, vinga, cuiner! Crida els teus guàrdies!

(La porta s'obre. Entra Ismene, com folla).

ISMENE

Amb un crit.

Antígona!

ANTÍGONA

Què vols, tu també?

ISMENE

Antígona, perdó! Antígona, ja ho veus, he vingut, tinc coratge. Aniré amb tu, ara.

ANTÍGONA

On aniràs amb mi?

ISMENE

Si la feu morir caldrà que em feu morir amb ella! Jo també hi he anat, també, a enterrar el meu germà!

ANTÍGONA

Ah, no! Ara no! Tu no. Tu no hi has anat. He estat jo, jo sola. No t'ho pensis pas que moriràs ara amb mi. Això fóra massa fàcil.

ISMENE

Jo no vull viure si tu mors, no em vull quedar sense tu!

ANTÍGONA

Tu has escollit la vida i jo la mort. Deixa'm ara amb els teus planys. S'hi hauria d'anar aquest matí, de quatre grapes, en la nit. Calia gratar la terra amb les ungles mentre ells t'esperaven i fer-te agafar per ells com una lladre!

ISMENE

Bé, doncs, hi aniré demà.

ANTÍGONA

Ho sents, Creont? Això se li ha enco-

manat també. Qui sap si no s'encomanarà encara a d'altres que m'escoltin? Què esperes per fer-me callar? Què esperes per avisar els teus guàrdies? Va, Creont, un xic de coratge. Només és qüestió de passar un mal moment. Vinga, cuiner, ja que convé!

CREONT

Crida de sobte.

Guàrdies!...

(Els guàrdies es presenten tot seguit.)

CREONT

Emporteu-vos-la.

ANTÍGONA

Amb un gran crit d'alleujament.

Per fi, Creont!

(Els guàrdies se li llencen al damunt i se l'emporten. Ismene surt, cridant, al seu darrera.)

ISMENE

Antígona! Antígona!

(Creont resta sol. El cor entra i se li acosta.)

TRAD. DE JOAN TRIADÚ

DEFINICIONS

«Jugo», conten, si, caut, ha dit, per exemple, Picasso; «Serveixo un encàrrec», insinua, astut, Valéry; «Investiguem», proposen alguns sectaris de l'absolutisme poètic materialista; «Treballlo», us responen, si els interrogeu, En Miró, En Riba, l'Obiols i tants d'altres. No hem censurat—l'hem practicat—, el joc; els temps, propicis, han permès l'exploració de zones intactes—o inèdites—de l'esperit. El joc dels uns, arriscat o dolç, és solitari i irresponsable; el dels altres, fatxendes, una exhibició remuneradora, en fama passatgera o en diner en curs. Preferim, qui és que no?, els primers. Però el vostre treball—Riba, Obiols, Miró i tants d'altres—, ens venç. Tan rarament el joc, o divina conjectura!, és dur i el treball planer.—J. V. FOIX.

SOTA LA SANG

QUIN designi vers tu, rastre de neu, de gorja?
Ombra fèrtil, alenes ventalls rera un sospir
i desvetlles la seda sota la sang eixuta.
Vers la mort, l'abraçada, per ta boca desfeta.

Una lenta bonior desdiu aquests paratges,
terra d'esclaus indignes, mare de tot desig,
sota els porxos d'ofec on es crispa la ira,
on resta amarga sempre la saliva d'amor.

No podré repetir-ho. Damunt la terra molla
la fosca ara comanda, enderroca els anyells.
Hostes del cos, els cossos asprament interroguen.
Sense paraules, ara. Sens foc ni violins.

JOAN PERUCHO

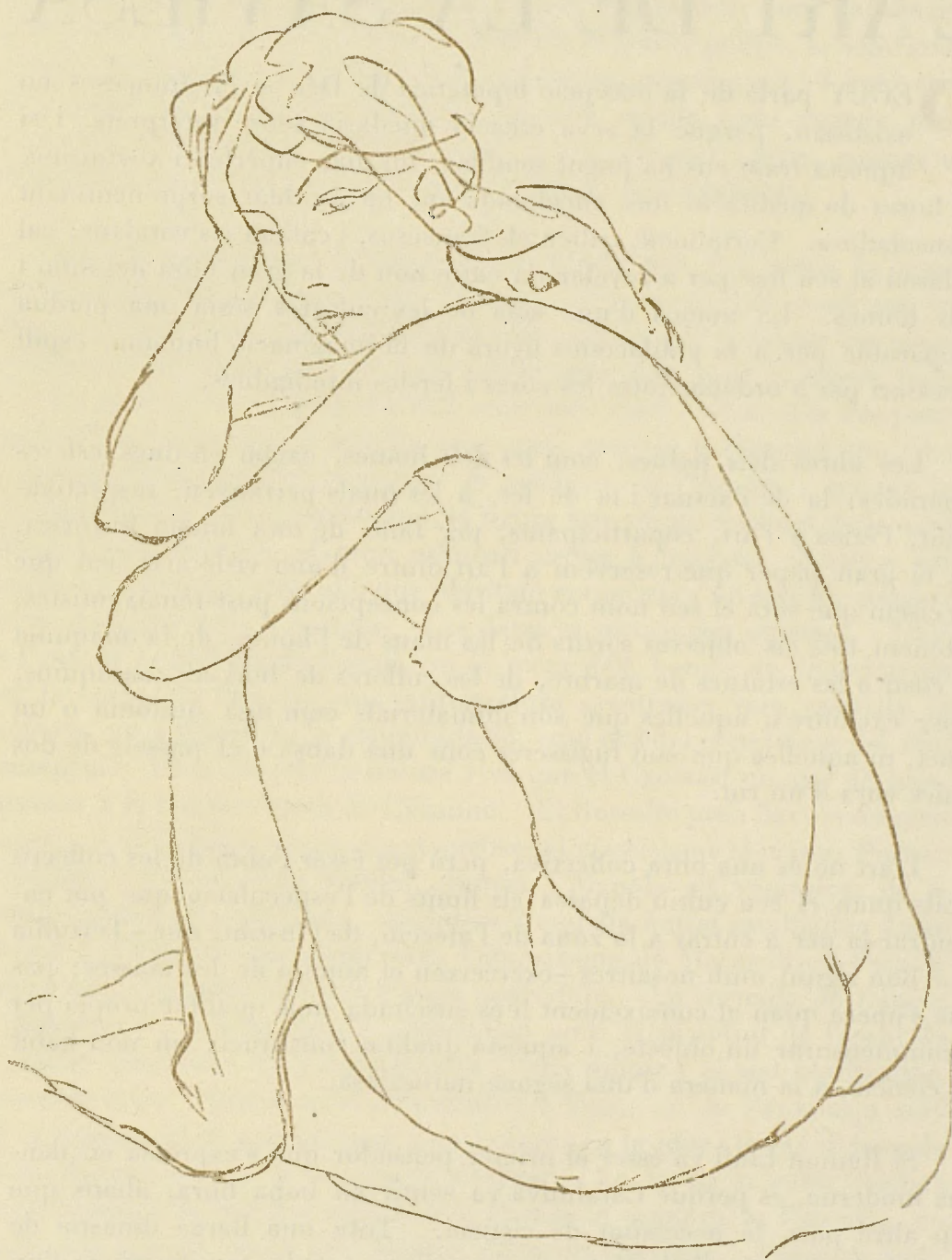
RAFAEL LLIMONA

***L** A inquietud ha abandonat els nostres artistes pintors; el domini d'un ofici, mitjà d'expressió suficient per a les poques coses que ens diuen, ens ha donat una sèrie de petits mestres dels quals el públic està joiós—un públic cada vegada més exigent per a imposar el seu gust, o la seva manera de veure la pintura, a marxants i a pintors. A casa nostra gairebé tots els pintors actuals en saben prou; ja no tenen necessitat d'estudiar. Aquest fet el constatem en els bons i en els mediocres.*

Però en mig d'aquest desert de suficiències, la pintura d'un Rafael Llimona ens apareix com un oasi: pintura viva, palpitant, amb falles però amb molt d'encerts; pintura sense res d'amable ni fàcil; parida i no fabricada; pintura filla d'una lluita entre l'artista i el món; resultant d'una voluntat creadora cada dia més rara entre els nostres pintors. El dibuix, el color, la forma i els valors hi són cercats i estudiats noblement, amb una visió d'artista i no pas d'artesà que fabrica les coses perquè ja les sap fer. Millorament i perfeccionament interiors en la visió pictòrica de les coses i no millorament en el saber-les fer; perfecció de l'esperit i no de la mà. Damunt les seves obres l'anècdota no hi projecta mai una sola ombra; si ombra hi ha és filla sempre de la diferència entre la realitat obtinguda i la que l'artista havia anhelat—ombra que sovint es fa visible no sols en el conjunt total de la seva creació sinó àdhuc en una obra sola, produint-hi a vegades com un desequilibri; però és precisament per aquesta pregona palpitació amb què l'artista expressa tot el que viu, que estimem i valorem la seva pintura, ni perfecta ni equilibrada però plena d'aspiracions profundes; sensual, rica en qualitats, cercadora d'insospitades i riques harmonies—arribant fins a la morbidesa en certes obres. Els seus paisatges, d'una visió ingènua, són tractats amb senzillesa; els retrats, alguns dels quals reveiem al cap de quinze anys, conservant la mateixa força i intensitat de quan foren pintats, són d'una psicologia profunda; natures mortes, flors, tot és dit amb gust i intelligència, sense que aquests atributs secundaris de bellesa siguin obstacle per a arribar a la veritable essència de la pintura.

En mig de la buidor de l'obra pictòrica d'aquests darrers anys, entre el delit de fer obres de Museu, pintura de senyor i de menjador de ric, la de Rafael Llimona ens reconcilia amb els nostres i ens dona la certesa de que un Nonell no va treballar debades i que el seu esperit continua entre nosaltres.

JOSEP LLORENS i ARTIGAS

R. Lima

L'ART DE LA SAVIESA

PÉGUY parla de la decepció hipotètica de Déu si els francesos no existissin, perquè la seva creació quedaria sense intèrprets, i si aquesta frase ens ha pogut semblar, un dia, supèrbia i xovinisme, en hores de meditació més encalmada ens ha semblat sorprenentment aconsoladora. Certament, calien els francesos, i calíem els catalans; cal cadascú al seu lloc per a revelar un caire nou de la gran obra del món i dels homes. La manca d'una sola de les cultures seria una pèrdua irreparable per a la polifacètica figura de la imaginació humana, espill necessari per a ordenar totes les coses i fer-les intel·ligibles.

Les obres dels pobles, com les dels homes, cauen en dues esferes separades: la de l'actuar i la de fer, a les quals pertanyen, respectivament, l'ètica i l'art, coparticipants, per tant, de tota missió històrica. En el gran paper que reservem a l'art dintre d'una visió així, cal que precisem que sota el seu nom contra les concepcions post-renaixentistes, entenem tots els objectes sortits de les mans de l'home, de la màquina de cosir a les estàtues de marbre, de les culleres de boix als maniquins, sense excloure'n aquelles que són immaterials com una simfonia o un sonet, ni aquelles que són fugisseres com una dansa o el passeig de dos amics vora d'un riu.

L'art no és una obra col·lectiva, però pot ésser l'obra de les col·lectivitats quan el seu cultiu depassa els límits de l'especulació que pot engendrar-la per a entrar a la zona de l'afecció, de l'instint, que —Tertulià i Le Bon siguin amb nosaltres— exerceixen el domini de les masses; pas que s'opera quan al coneixement li és suscitada una qualitat pròpia per a commensurar un objecte, i aquesta qualitat constitueix un nou hàbit de ciència, a la manera d'una segona naturalesa.

Si Ramon Llull va ésser el primer pensador que s'expressà en llengua moderna, és perquè Catalunya va sentir en bona hora, abans que cap altre país, la necessitat de ciència. Tota una llarga dinastia de pensadors, després d'ell, dintre de l'ortodòxia o en les ramificacions d'un Sibiuda, dels occitans Miquel Eiquem (conegut per Montaigne) i Comte, d'un Francesc Pujols, dominats pel mateix assedegament còsmic de ciència que inclús arrabassa els poetes, transformats des d'Àuzias March a Carles Riba, en especulatiu, fa del nostre país una terra d'elecció de

la síntesi pensada. La mateixa manca de ciència especialitzada entre els nostres homes recolza l'autèntica vocació poligràfica, com l'absència d'artistes recolza la missió religiosa d'Israel, el fracàs polític, la sobirania estètica de Grècia, i la limitació de sensibilitat acompanya el geni ètic de Roma. Lluny de la concreció, en una volada cada vegada més universal, el nostre art ha d'ascendir per la via del Logos, realitzant l'esperança de Xènius en la missió catalana de l'arbitrarietat.

Les circumstàncies històriques afavoriren que fos entre la gran família occitana, un provençal, Cézanne, el primer dels moderns en abandonar l'art de la sensibilitat corporal externa per a pintar les coses no tal com les veiem, sinó tal com sabem que són; però el nostre món de fi de segle rebé el missatge i anà molt més lluny. Sebastià Junyent, l'esteticista fonamental d'aquella generació, escrivia a *Juventut* que l'art és superior a la naturalesa perquè és producte de l'esperit, i donava la norma a una joventut barcelonina, la figura més transcendental de la qual havia d'ésser Picasso, el gran arbitrari cridat a imposar el nostre art intel·lectual al món, amb allò que Maritain anomenava un terrible progrès en la consciència de si mateix. Les dates es succeeixen espesses. 1905 és l'any de la *Pedrera* de Gaudí, on la recta dels homes és abandonada per la corba de Déu en una arquitectura creativista que assimila la biologia, no a través de la contemplació, sinó des del pensament del *Fiat* primigeni. És la idea de la natura viva que el GLOSSARI un any després, oposava a la natura morta de Cézanne. El Rosselló pren llavors un gran paper. A Coll-lliure vénen a convertir-se al classicisme el mateix Picasso i Derain. A Ceret, són Maillol, Sunyer i Manolo els vencedors de la batalla contra tota anècdota, assolidors d'aquella unitat intel·ligible entre l'home i el Cosmos que despertava l'entusiasme de Maragall en l'article famós que el primer número d'ARIEL reproduïa. La tornada de Sunyer a Barcelona, i aquest article, coincidien amb la plenitud de l'ideal de serenitat que trobà en Torres García el seu pintor i el seu teoritzador, serenitat sàvia, basada en el determinisme lògic, no de l'aparença sinó de la veritat, en el coneixement i en l'ordre, en la idea i la raó d'ésser de cada objecte, no en el seu particularisme. La fe en la valor estètica de la ciència és la que feia introduir al Parnàs la musa de la Filosofia, en la famosa pintura mural de l'Institut d'Estudis Catalans. Francesc Galí, Aragay, Xavier Nogués, Casanovas, més tard Obiols, Mompou, Ricart, Ràfols han defensat la robusta justícia d'aquest art nostre de la saviesa, entesa en el sentit de seny i no d'erudició —del *sage*, no del *savant*—, base del gran pilar de la ciència que la plàstica catalana ha d'erigir.

Per un altre costat, no ens sembla més que complementària d'ells la tasca d'un Joan Miró, Gaudí de la pintura, que opera associant-se a l'ordenació creativa, o la de la jove generació d'un Salvador Dalí, un Joan Junyer o un Grau Sala, amplificadors del camp pictòric, descobridors de nous tresors especulatius que des del primer dia estaven reservats a la revelació dels catalans, en les regions artístiques de les associacions gratuïtes d'idees de coses o d'aparences.

Si hem seguit aquest arbre genealògic de la nostra plàstica intel·lectual, no se'ns amaga l'existència d'una vasta família d'intitulats artistes, que neix, viu i mor del mercat burgès de les sales d'exposicions. Però els grans arbitraris es mouen de cara a altres móns associats a mentalitats principesques, com les dels abats de Montserrat, als quals devem el retorn a l'antic sentit de la grandesa que Gaudí no aconseguí imposar en els seus anys. Però ens cal lluitar encara; cal que arribi a ésser possible que, com Rafael Benet clamava fa més de quinze anys, Dalí sigui cridat a decorar els grans monuments; cal lluitar perquè un nou hàbit faci possible l'eclosió definitiva que ens valgui en la història el lloc d'una Atenes de Pericles o d'una Florència dels Mèdicis. Cal que arribi el dia del retorn a l'harmonia, i en el nostre país una gramola, un lavabo, una forquilla, un capell o una ampolla, no menys que un monument, tinguin aquella plenitud universal que de la cultura clàssica han heretat les barques de les nostres platges i les arades dels nostres camps, obres de l'art tan belles.

ALEXANDRE CIRICI

NOTA EDITORIAL

El tercer número d'ARIEL, corresponent als mesos de juliol i agost, constarà de tres plects.

Aquesta ampliació de 16 a 24 planes, permetrà a la Redacció de concedir a la Secció d'Arts Plàstiques l'atenció i extensió que es mereix.

La Redacció de la Revista prepara la reedició del primer número d'ARIEL, esgotat totalment.

